

## ORIENTační list 20

### Život v asijském paláci. Láska, luxus, zahálka

Soubor 43 děl představuje nejen zobrazení života v asijském paláci v proměnách času i místa a také v různých uměleckých oborech, ale i vzácné a ojedinělé předměty se zajímavou historií. Díla, která s tématem souvisejí, najdeme také v expozici v prvním patře. Umělecké předměty jsou zde však často vystaveny v jiných souvislostech, a tak vyhledávání **námětu díla, který souvisí s životem v paláci** usnadní popisky označené modrým bodem. ●

Soukromý život nejvyšších vrstev byl opředen určitým tajemstvím daným jejich odloučením od ostatního světa. Za zdmi paláců, luxusních sídel a zahrad docházelo nejen k důležitým politickým rozhodnutím, ale odehrávaly se tam i rozličné zábavy, radovánky a milostné hrátky.

Život na **císařském dvoře v Kjótu** znamenal vrchol japonské kultury středověku, tzv. období Heian (794–1185). **Císařský dvůr** se stal nejen centrem politické moci, ale především **středem vzdělanosti a patronem umění**.

Slavný básnický génius Ariwara no Narihira (825–888) ztělesňoval ideálního dvořana s pověstí obdivovaného dobyvatele ženských srdcí. Je hrdinou slavného básnického románu *Příběhy z Ise* z poloviny 10. století.

Oblíbenými výtvarnými náměty z císařského prostředí byly scény z románu *Příběh o princí Gendžim* od dvorní dámy Murasaki Šikibu z počátku 11. století, který se zároveň považuje za nejstarší románové dílo na světě. Jednotlivé kapitoly, popisující milostná dobrodružství prince Gendžiho, byly citovány také v japonské malbě a později v dřevořezech *ukijoe*.

**V čínském umění** posledních dvou dynastií Ming (1368–1644) a Čching (1644–1911) byly oblíbené romantické výjevy zobrazující lásku čínského císaře k nedosažitelné bohyni nebo ke krásné a talentované dvorské konkubíně. Výtvarná zpracování populárních milostných příběhů byla

inspirována čínskou literaturou a rozvíjela se v nich milostná symbolika.

Vyhledávaným žánrem bylo zobrazování *krásných žen* (*mej-žen chua* nebo *š'-nü chua*). Idealizované krasavice byly stylizovány do postav melancholických vznešených dam smutnicích po nenaplněných milostných citech a nepřítomném muži. Žily v úplném osamění a byly nejčastěji zachycovány v přepychově zařízeném palácovém interiéru nebo v palácové zahradě. Krásná žena byla na obrazech obklopována různými symbolicky pojatými předměty, rostlinami nebo zvířaty, které zdůrazňovaly její osamělost a psychické rozpoložení. Jednou z výtvarných kategorií předvádějící milostné vztahy mezi mužem a ženou byla také erotická či pornografická malířská alba, která rovněž často zasazovala milostné výjevy do vznešeného prostředí luxusních obydlí a zahrad.

**V indickém umění** má zobrazování života v paláci hluboké kořeny. Nejstaršími dochovanými památkami indického malířství jsou nástěnné malby v jeskynním komplexu Adžanta, které mezi výjevy z *džátek*, scén z minulých životů Buddha Šákjamuniho, ukazují život v indickém paláci mezi obdobími kolem roku 500 a 7. stoletím. Indické malířství zpracovává jednak rovinu veřejnou, slouží k reprezentaci panovníka a vystavuje na odív formální portréty a audienční scény, jednak rovinu soukromou, která ukazuje život v *zenáně*, části paláce určené ženám, v prostředí stylizovaném vpravdě jako svět lásky, rozkoše a zahálky. Indičtí malíři dávají vyznít ženským postavám pod často průsvitnými oděvy, ukazují svět jako stvořený pro oddych pána domu, ideální svět plný zábav a pompy, jen výjimečně rušený mateřstvím a přítomností dětí.

V době **úpadku centrální moci v Dillí** se část malířů **přesunula z imperiálních ateliérů na dvory provinčních vládců**, kde vytvořili malířský styl souhrnně označovaný jako lokální (místní) **mughalský**. Na dvorech

v **západoindickém Rádžasthánu**, oblasti Dakšinu v jižní Indii a v **paňdžábských horách na severu** se udržela předmughalská hinduistická tradice náboženských a literárních námětů, doplněná dvorskými portréty v místních stylech. Z tohoto okruhu pochází *rágamálová* série (*rágamála*, sanskr.: věnec rágů) třiceti čtyř listů vytvořená kolem roku 1775 pravděpodobně v Avadhu, z nichž některé vystavujeme. Scény se odehrávají na palácových terasách, všechny vyprávějí o zábavě, štěstí a lásce. **Paláce v islámské oblasti** se lišily jak mírou uzavřenosti či naopak otevřenosti vůči okolnímu světu, tak způsobem, jakým měly reprezentovat své majitele. Palác byl rozdělen na dvě hlavní části – veřejnou a soukromou (*selamlík* a *haremlík*). **Islámská miniaturní malba** nás přivádí například do osmanského prostředí, pro něž je charakteristické zobrazení děje v uzavřené místnosti, nebo na nádvoří, kde případně ve věži nebo za zamřížovaným oknem přihlíží panovník. **Osmané, kteří opírali svou moc o loajalitu široké vrstvy vojáků a úředníků** připoutaných výchovou i ekonomickými zájmy k vládnoucímu rodu, vládli uzavřeni ve svém paláci. V Íránu miniaturní malba znázorňovala nádvoří pavilonů obkládaných barevnými glazovanými dlaždicemi, odkud lze nahlédnout do otevřených interiérů i do upravených zahrad v okolí. **Panovníci safíjovští v Íránu** totiž, na rozdíl od Osmanů, **opírali svou vládu o nobilitu** a museli mnohem více vystavovat na obdiv význam a moc své dynastie. Jako doprovodný děj hlavního příběhu můžeme na miniaturách sledovat dobové oblečení, způsoby stolování či zábavy. Dvory panovníků, paláce šlechty a domy bohatých sloužily jako hlavní scéna většině hudebníků i básníků.



*Odpočinek na nádvoří paláce, Írán, pol. 18. století, papírovina a kůže, 37 x 24,8 cm. NG Vm 1251*

Instalace **Markéty Hlinovské** (nar. 1978) nazvaná **Indické příběhy mezi snem a poloděním** je inspirovaná indickými miniaturami a ústřední téma výstavy vizuálně obohacuje a rozehrává současnými výtvarnými prostředky.

## Zdroj

Katalog výstavy / Petra Polláková (ed.): *Život v asijském paláci. Láska, luxus, zahálka*. Praha. Národní galerie v Praze, 2012, 56 s.

Zdenka Klimtová a Dagmar Pospíšilová: *Jsi bytost pozemská či nebeská*. Brno. Moravské zemské muzeum, 2010, 72 s..

Rawski, E. S. - Rawson, J., eds.: *China. Three Emperors, 1662-1795*, Royal Academy of Arts. London. 2005. Dalrymple, W. – Sharma, J., eds.: *Princes and Painters in Mughal Delhi. 1707-1857*. Asia Society – The Yale University Press. New York – New Haven. 2012. Stanley, T.: *Palace and Mosque*. Islamic Art from the Middle East. Victoria nad Albert Museum, London. 2004.

